

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Сюй Сінчжоу «Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Проблема удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького профілю й зокрема, вчителів музичного мистецтва, зміст якої має перманентно оновлюватися згідно затребуваних часом вимог і викликів, була і залишається об'єктом наукового інтересу дослідників як України, так і Китаю. Тож, *актуальність* представленого до захисту дослідження є незаперечною, оскільки воно пов'язано не тільки з широким колом завдань, які студент-музикант має навчитися розв'язувати під час фахового навчання в цілому, а й з необхідністю набуття у процесі вокальної підготовки такого рівня художньо-естетичного досвіду, який дозволив би йому цілісно і системно реалізовуватися у майбутній професійній діяльності. *Доцільність* наукового пошуку у згаданому напрямку зумовлена специфікою музичних уподобань і смаків нового покоління школярів та станом їх музично-естетичної культури, для розвитку яких в умовах нового соціокультурного середовища безсумнівно мають застосовуватися нові підходи, принципи, педагогічні умови, технології тощо. *Своєчасність* звернення до обраної проблеми підтверджується й тим, що саме вокальна підготовка може стати тим дієвим підґрунтям, котрий забезпечуватиме майбутнім фахівцям-музикантам необхідний рівень художньо-естетичного досвіду через набуття ними відповідних компетенцій та способів дій щодо розвитку у школярів цілісного художнього світогляду та музично-естетичної культури з огляду на потреби сучасного соціокультурного середовища.

Актуальність досліджуваної проблеми підсилюється й виявленими Сюй Сінчжоу суперечностями між: нагальною потребою у формуванні художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та відсутністю визначених особливостей зазначеного досвіду згідно умов сучасного мистецько-освітнього процесу; необхідністю накопичення майбутніми учителями музичного мистецтва художньо-естетичного досвіду як важливої умови їх професійної підготовленості та відсутністю визначених критеріїв і

показників її оцінювання; важливістю проблеми формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва як інструменту комплексного художньо-виховного впливу на сучасних школярів та недостатністю методичного забезпечення цього процесу із застосуванням педагогічного потенціалу вокального мистецтва.

Крім того, подане до захисту дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-досвідної роботи Університету Ушинського та є складником наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Експертиза дисертації дає підстави стверджувати, що обґрунтованість та достовірність основних положень дисертації, отриманих результатів, висновків та рекомендацій підтверджується глибоким аналізом складових ключового поняття дослідження, що дозволило здобувачеві дати визначення феномену «художньо-естетичний досвід», котрий забезпечує здатність майбутніх вчителів-музикантів до розвитку музично-естетичної культури школярів; представити його компонентно-функціональну структуру в єдності виокремлених компонентів та пов'язаних з ними функцій й сформулювати власне бачення сутності музично-естетичної культури сучасних школярів в умовах нового соціокультурного середовища.

У процесі дослідницького пошуку дисертантом було виокремлено низку методологічних *підходів* (структурно-функціональний, когнітивний, культурологічний, аксіологічний, мотиваційний, праксеологічний) з чітко визначеними функціями кожного з них у контексті вокальної підготовки; *принципів* (спрямованості інтелектуальної сфери особистості на художньо-естетичну проблематику; врахування особистісно-ціннісних уподобань та потреб здобувачів у вокальній підготовці; врахування полікультурної проєкції художньо-естетичного потенціалу вокального мистецтва; орієнтації на художньо-ціннісну домінанту вокального твору в процесі його опанування; естетичного самооцінювання та естетичної рефлексії у художньо-комунікативному процесі; методичного підпорядкування технічного виконавства художньо-естетичній ідеї твору) та взаємопов'язаних *педагогічних умов*

(стимулювання зацікавленого ставлення до художньо-естетичного сегменту вокальної підготовки, спонукання до рефлексії емоційно-сислового контенту твору; забезпечення взаємозв'язку художньо-естетичного контексту інтерпретації вокального твору та методичного супроводу до його ймовірного викладання; акцентуація уваги на художньо-естетичній домінанті вокального твору, котрі опановуються майбутніми фахівцями) та виокремлених до кожної з них специфічних дослідницьких *методів* формування художньо-естетичного досвіду в процесі вокальної підготовки. Крім того, цілком коректно дослідником було застосовано комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних *методів*, спрямованих на реалізацію поставленої мети та розв'язання завдань дослідження на всіх етапах його розгортання.

Наступними кроками здобувача стало визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, котрі покладено в основу експериментальної перевірки методики формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки. Цілісність, взаємодія й взаємопов'язаність вищезазначених процесів, дозволили дисертанту запропонувати *інноваційну методику* формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки.

Результати формувального експерименту, ґрунтованого на поетапному впровадженні виокремлених педагогічних умов та відповідних до кожної з них ретельно продуманих методів, показали ефективність запропонованої методики формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів у процесі вокальної підготовки в нових соціокультурних умовах. Подані у дисертації висновки й рекомендації стали логічним завершенням проведеного дослідження.

Тож, маємо підстави стверджувати, що основні наукові результати дослідження отримані дисертантом особисто і характеризуються науковою *новизною*, описаною у переліку здобутків, що отримано *вперше*.

Достовірність і вірогідність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу; застосуванням під час наукового пошуку методологічних підходів та принципів; використанням як загальноприйнятих методів наукового пошуку, так і валідних специфічних дослідницьких методів; адекватною репрезентативною вибіркою; застосуванням статистичних методів обробки результатів, що сприяло отриманню гранично точних результатів дослідження.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація Сюй Сінчжоу має традиційну структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 240 сторінок, із них 178 сторінок основного тексту. Робота містить 8 таблиць, 9 рисунків.

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної для наукового пошуку теми, її мету і завдання та об'єкт і предмет дослідження; представлено теоретико-методологічну базу та окреслено комплекс взаємоузгоджених методів для розв'язання поставлених завдань; аргументовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях.

Зміст *основної частини* дисертації розгортається згідно сформульованих здобувачем *п'яти* завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, яка полягає у розробці, науковому обґрунтуванні та перевірці експериментальним шляхом інноваційної методики формування художньо-естетичного досвіду вказаних здобувачів музичного мистецтва у процесі вокального навчання в умовах нового соціокультурного простору.

Вирішуючи *перше завдання* дослідження щодо розкриття феномена художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у міждисциплінарному науковому дискурсі, дисертант детально розкриває його феноменологію через ретельний покроковий аналіз дотичних до досліджуваної категорії понять (естетичний досвід, естетична культура, естетична свідомість, художній досвід, музично-естетичний досвід, музичний досвід, музично-естетична культура), що дозволило йому не тільки простежити процес утворення кожного із словосполучень та складників ключових понять дослідження, а й подати власне потрактування кожного з них.

Таке вагоме підґрунтя стало основою для визначення Сюй Сінчжоу *сутності* художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, представленого як ментальний конструкт, що охоплює інтенцію оцінювання виразних рис музичних творів, спрямовану на досягнення їх художньо-образного змісту та його інтерпретацію у педагогічно-творчій діяльності на ґрунті сформованого конгломерату цінностей, емоційних ставлень,

особистих уподобань, фахових знань, умінь та здатності сприйняття і творчого аналізу мистецьких явищ. А також конкретизувати поняття музично-естетичної культури сучасних школярів в умовах нового соціокультурного середовища (1.1).

Розв'язання *другого завдання* здійснювалася за рахунок з'ясування здобувачем особливостей накопичення художньо-естетичного досвіду майбутніми учителями музичного мистецтва, його сутності як соціокультурного явища, проаналізованого у культурологічній, мистецько-освітній та вокально-педагогічній проєкціях. Завдяки цьому дисертант дійшов висновку, що характеристичною *особливістю* сформованості такого досвіду є не тільки стійкі його прояви у музично-педагогічній і художньо-естетичній діяльності, а й системний його вплив на інші види культурної (матеріальної та духовної) діяльності та тлі взаємозв'язку й взаємодії всіх його складових (с. 60- 67).

Наступним кроком здобувача стало з'ясування компонентно-функціональної структури художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва з огляду на специфіку фахової підготовки майбутніх вчителів-музикантів, котра містить вокально-виконавську й вокально-педагогічну складові. Тож, функціональна структура художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва представлена автором в єдності ціннісно-мотиваційного, художньо-когнітивного та творчо-праксеологічного компонентів, кожний із яких є складно-структурованим й у змісті кожного з них взаємодіє низка елементів, що виконують відповідні освітньо-розвивальні функції. Детальне описання змістового наповнення складових елементів кожного з визначених компонентів досліджуваного утворення та їхньої функціональної дії представлено на с.69-81 та на рис.1.3.

На особливий науковий інтерес й схвальну оцінку заслуговує розв'язання *третього завдання*, якому присвячено другий розділ й де відправною точкою для розробки *моделі* методики формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва (Рис. 2.1.,с. 131), стало теоретичне обґрунтування методологічних підходів та принципів а також педагогічних умов та методів формування досліджуваної фахової якості.

Завдяки поглибленню й уточненню методологічної бази досліджуваної проблеми, дисертанту вдалося довести, що формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки підпорядковано структурно-функціональному, когнітивному, культурологічному, аксіологічному, мотиваційному та праксеологічному *підходам*. У процесі розгортання дослідження здобувач детально розкрив

основні *функції* кожного із методологічних підходів, а також *принципи*, що забезпечують формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки задля їхньої ефективної професійної діяльності у майбутньому у напрямку залучення сучасних школярів до музично-естетичної культури в умовах нового соціокультурного середовища (2.1.).

Проведена дослідна робота дозволила здобувачеві визначити *педагогічні умови* (стимулювання зацікавленого ставлення до художньо-естетичного сегменту вокальної підготовки (зокрема самооцінювання, самовдосконалення тощо); спонукання до рефлексії емоційно-сміслового контенту твору; забезпечення взаємозв'язку художньо-естетичного контексту інтерпретації вокального твору та методичного супроводу до його ймовірного викладання; акцентуація уваги на художньо-естетичній домінанті вокального твору, що опановується та відповідні до кожної з них *методи* формування художньо-естетичного досвіду, ефективної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва для роботи у процесі вокальної підготовки в умовах нового соціокультурного середовища.

Прикметним є те, що за слушним твердженням здобувача, принцип спрямованості інтелектуальної сфери особистості на художньо-естетичну проблематику та принцип врахування полікультурної проєкції художньо-естетичного потенціалу вокального мистецтва є тими наскрізними принципами, які наряду і іншими принципами, системно впливають на формування художньо-естетичного досвіду майбутніх фахівців, спрямованого на залучення сучасних школярів до музично-естетичної культури на засадах полікультурного змісту художньо-естетичного потенціалу сучасного вокального мистецтва. Така наукова позиція дисертанта стала підґрунтям як для визначення наскрізної педагогічної умови (акцентуація уваги на художньо-естетичній домінанті вокального твору), так і поточних педагогічних умов та відповідних до кожної з них методів, котрі поєднуючись між собою забезпечують взаємозв'язок та послідовність проведення *поетапної методики* формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки.

У процесі вирішення *четвертого* завдання щодо обґрунтування критеріїв, показників та рівнів сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокального навчання за кожним із виокремлених компонентів здобувачем було представлено відповідні *критерії*

та показники. Так, під час оцінювання *ціннісно-мотиваційного компонента* було застосовано диспозиційно-рефлексійний критерій, показниками якого визначено: наявність потреби осягнення художньо-естетичного змісту вокального твору та сформованість відповідних ціннісних орієнтирів; міра сформованості мотивації набуття художньо-естетичного досвіду задля фахового самовдосконалення (виконавського та педагогічного). *Художньо-когнітивний компонент* оцінювався за мистецько-гносеологічним критерієм, з показниками: ступінь здатності ідентифікації художньо-естетичних та образно-сміслових властивостей вокальних творів відповідно до їх жанрово-стильової приналежності; рівень обізнаності стосовно методів (засобів, прийомів, шляхів) забезпечення художньо-естетичної автентичності інтерпретації вокального твору. *Творчо-праксеологічний компонент* – за поетико-діяльнісним критерієм, з показниками: міра здатності добору в музично-інтерпретаційному процесі виконавських засобів, автентичних художньо-естетичному змісту вокального твору; рівень розвиненості умінь актуалізувати художньо-естетичний потенціал вокального твору в педагогічно-інтерпретаційній роботі.

Задля оцінювання рівню сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва застосовувалися спеціальні *діагностичні методи*, зокрема, комплексна діагностика художньо-естетичного досвіду в контексті особистісної ідентичності та фахової мотивації, метод емпіричного вимірювання впливу когнітивного фрейму об'єкту на художньо-естетичне переживання, а також методи педагогічного спостереження та експертного оцінювання. Застосування визначеного діагностичного апарату та наведених методів оцінювання дозволило визначити чотири рівня сформованості досліджуваного конструкту в експериментальній та контрольній групах. У результаті проведених діагностичних заходів дисертант встановив *рівні* сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: низький (індиферентно-анестетичний); середній (стохастично-афективний) та достатній (активно-аналітичний); високий (інтенційно-поезисний).

Реалізація *п'ятого* завдання, спрямованого на експериментальну перевірку ефективності інноваційної методики формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва через упровадження у процес вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва університету Ушинського запропонованих дисертантом педагогічних умов, спрямованих на формування кожного з компонентів згаданого конструкту

у три етапи (установчо-заохочувальний, ментально-накопичувальний, самостійно-креаційний) згідно розроблених критеріїв, показників та рівнів сформованості кожного з компонентів досліджуваного утворення. Запровадження відбувалося за двома вибірками: експериментальною, де було застосовано конкретні методи згідно концептуальних положень інноваційної методики та контрольною, де студенти навчалися за традиційною програмою. Це дозволило дисертанту протягом всього експерименту порівнювати результати сформованості кожного із компонентів до початку формування експерименту та після проведення кожного з його етапів, що детально описано у підрозділі 3.2.

Зіставлення вибірок в експериментальних (ЕГ) та контрольних групах (КГ) задля перевірки ефективності інноваційної методики показали наступні динамічні зміни: на інтенційно-поезисному рівні відбулося зростання з 7,41% до 18,52%; на активно-аналітичному рівні було зафіксовано зростання з 18,52% до 62,96%, при цьому на стохастично-афективному рівні спостерігалось зниження з 44,44% до 14,81%, а на індіферентно-анестетичному рівні – із 29,63% до 3,70%. Представлені дані, дозволили здобувачеві засвідчити реальну ефективність запропонованої методики формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів в процесі вокальної підготовки в нових соціокультурних умовах. Отже, мета дослідження була досягнута, завдання вирішені у повному обсязі, що підтверджено загальними висновками дослідження й дає підстави для представлення роботи до публічного захисту.

4. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертації, досить ефективну експериментальну перевірку запропонованої автором методики, достатню апробацію основних наукових положень на конференціях в Україні і Китаї та оприлюднення результатів наукового пошуку в 14-тьох публікаціях, вважаємо, що інноваційна методика формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів у нових соціокультурних умовах, дійсно може запроваджуватися у освітній процес музично-педагогічних закладів різного освітнього рівня. Зокрема, у навчальних курсах «Методика викладання музичного мистецтва», «Методика музичного виховання дітей дошкільного віку», «Теорія і методика викладання музичних дисциплін у вищій школі» для спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), а також а у роботі з вокальними колективами.

Окремі позиції та результати дослідження можуть використовуватись у розробці спецкурсів, методичних рекомендацій та під час самостійної роботи студентів, а також модифікуватись і використовуватись у багаторівневій підготовці студентів закладів освіти мистецького спрямування як України, так і Китаю.

Крім того, запропоновані дисертантом організаційні форми застосування творчо-розвивального й музично-педагогічного потенціалу вокальної музики, можуть бути корисними у розв'язанні широкого кола музично-педагогічних питань у ЗЗСО України та Китаю задля розвитку у дітей різних видів музичного та вокального слуху.

5. Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів виконаного Сюй Сінчжоу дослідження, котрі мають вагому наукову новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми відносяться:

- **Авторська дефініція** художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва як ментального конструкту, що охоплює інтенцію оцінювання виразних рис музичних творів, спрямовану на досягнення їх художньо-образного змісту та його інтерпретацію у педагогічно-творчій діяльності на ґрунті сформованого конгломерату цінностей, емоційних ставлень, особистих уподобань, фахових знань, умінь та здатності сприйняття і творчого аналізу мистецьких явищ;

- **Компонентно-функціональна структура** художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва набутого у процесі вокальної підготовки, яку складає єдність ціннісно-мотиваційного, художньо-когнітивного та творчо-праксеологічного компонентів.

- **Інноваційна методика** формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки, котра містить визначені автором педагогічні умови, критерії, показники й рівні сформованості дослідженого утворення, а також методи та етапи (ціннісно-орієнтовний, когнітивно-накопичувальний, самостійно-творчий), симбіоз яких дозволив досягти прогнозованого результату: сформованості досліджуваної фахової якості.

Вагомою заслугою дисертанта є те, що одному із перших йому вдалося здійснити цілісне дослідження художньо-естетичного досвіду як сформованої

фахової якості майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки в умовах нового соціокультурного середовища, а в процесі дослідження ще й уточнити поняття художньо-естетичної домінанти твору музичного (вокального) мистецтва та зміст низки родових понять, дотичних до феномену художньо-естетичного досвіду.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. У сформульованому в дисертації визначенні художньо-естетичного досвіду акцентовано увагу на спрямованості даного конструкту на мистецькі об'єкти, зокрема вокальні твори. (Р. I, п. 1.2). Цей тезис набув би більшої переконливості й цілісності, якби більш розлого було пояснено, які саме специфічні риси даного конструкту зумовили таку акцентуацію і чи були вони враховані в процесі розробки експериментальної методики.
2. У дисертаційній роботі обґрунтовано доцільність застосування когнітивного підходу задля формування художньо-естетичного досвіду (Розд. 2, п. 2.1). Робота значно виграла б, якби автором було уточнено, як згаданий підхід застосовувався у процесі впровадження експериментальної методики.
3. У дисертаційному дослідженні при визначенні якісної характеристики одного з рівнів сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва застосовується поняття «анестетичний» (Р. III, п. 3.1). Варто було б пояснити, що стало підґрунтям для застосування такого поняття.
4. У змісті показників диспозиційно-рефлексійного критерію дисертантом актуалізовано категорії потреб, цінностей та особистісної ідентичності. (Р. III, п. 3.1). Робота набула б ще більшої ваги, якби було розкрито чинники, на основі яких означені категорії було поєднано в межах даного критерію.
5. У тексті дисертаційної роботи зустрічаються певні стилістичні, граматичні, орфографічні помилки та огріхи технічного характеру.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та

практична значущість, високий теоретичний рівень, глибина наукових підходів і принципів до визначення педагогічних умов та методичного забезпечення процесу формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки в нових соціокультурних умовах.

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їхню теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертаційна робота Сюй Сінчжоу «Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), є цілісним завершеним самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і може бути рекомендованим до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую

Проректор з наукової роботи

Алла РАСТРИГІНА

Ліля КЛОЧЕК